

1

Quan va haver acabat de lligar el ronsal de la mula a la tanca del cobert de darrere l'estable, l'Isarn va treure el cap per la cantonada de la casa i va cridar:

—Ida! On són els nois?

L'Ida s'estava asseguda en el tronc d'arbre que feia de banc ras, a un costat de la porta de la casa. Sobresaltada pel crit inesperat, va deixar caure la mà de morter que tenia a les mans dintre el morter de pedra que sostenia entre els genolls, i en el qual acabava de moldre un grapat d'ordi. Abans que pogués contestar, l'Isarn va repetir, impacient:

—On són els nois? S'ha d'amuntegar la llenya que he portat, i no he de ser jo qui ho faci.

—L'Andreu és amb les ovelles —va aconseguir de respondre la dona—, i l'Amat l'he enviat a portar a la Guisla les herbes remeieres per al ventre que em va demanar.

L'Isarn hauria seguit rondinant, però el van deturar uns crits aguts que venien del camí que portava al nucli principal del poblat. Eren de l'Amat que arribava corrent, gairebé sense alè.

—Què passa? —li va preguntar la seva mare quan el va tenir davant seu— Què són aquests crits?

L'Isarn s'havia acostat i el noi s'adreçà a ell:

—Ve un home cap aquí, un home a cavall... Em sembla que és un home del castell.

L'Isarn i la seva dona es van mirar, amb inquietud. L'Isarn va semblar que recordava.

—Les cols! —va dir, ganyotejant— Les cols que vaig collir ahir, on les tens?

—On les he de tenir? —va contestar l'Ida, sorpresa— Al lloc de sempre...

—Doncs les hauríem d'amagar, abans que arribi —va suggerir l'Isarn.

Un suggeriment impossible. El genet que venia pel camí ja era massa a prop de la casa per a fer qualsevol intent d'amagar.

—És el senyor Eic —el va reconèixer l'Isarn. El que ara reflectia el seu rostre era més que inquietud—. A veure què ve a buscar, avui.

Segur que venia, com altres vegades, a demanar alguna cosa. Demanar era un dir. Prenia el que li abellia o convenia: gra, verdura, fruita, formatge... Això sí, ho justificava amb les necessitats del castell, a satisfer les quals tots els habitants del poblat tenien l'obligació de contribuir-hi. Però era estrany que aquesta vegada vingués sol.

L'home va descavalcar davant la parella, que l'esperava tots dos una mica encongits. Corpulent, de posat ferreny i cara adusta, de tot ell traspuava una sensació de força vital; la llarga espasa que penjava d'un costat de la sella del seu cavall, evidenciava que era un home dedicat a la brega.

—Benvingut, senyor Eic —va dir l'Isarn, posant en la salutació tot el respecte que calia quan es tractava amb gent guerrera.

Ben al contrari del que esperava, la resposta de l'Eic va ser ben inesperada:

—Tu deus tenir una mula, oi? —va preguntar brusquement, ignorant la salutació.

L'Isarn es va alarmar. Per què volia saber aquell cavaller del castell si tenia una mula? Va vacil·lar uns instants, dubtant sobre què havia de dir.

—Tens una mula, sí o no? —va insistir l'Eic.

—Sí que tinc una mula —va haver d'admetre l'Isarn. Però va afegir ràpidament, intentant prevenir el que temia—: Però no és gaire jove, ja fa anys que la tinc...

—On la tens? Ensenya-me-la —va demanar l'Eic, expeditiu.

A contracor, l'Isarn el va fer seguir fins a darrere la casa, on la mula seguia lligada a la tanca del cobert. L'Ida i el noi els seguien, unes passes enrere, no gosant obrir la boca. L'Eic va començar a examinar l'animal, que seguia amb el feix de llenya sobre el llom. Li va passar la mà per un costat i l'altre i, després, li va obrir la boca per a mirar-li el dentat.

—Aquest animal està sa i bo —va determinar, aparentment molt satisfet—. Ens l'emportarem i ens anirà molt bé.

L'Isarn va quedar aclaparat. El que havia anat tement, finalment es feia realitat. Amb tot, va intentar resistir-s'hi.

—Però senyor Eic, aquest animal em fa molta falta. El faig servir en tot allò que no puc fer servir el bou.

L'Eic feia una última repassada a la mula, aixecant-li ara una pota, ara l'altra. Es va tombar cap a l'Isarn i es va limitar a dir, taxatiu:

—El necessitem i ens l'emportarem!

Però l'Isarn, desesperat, no es rendia.

—Jo la necessito molt, senyor Eic. Els camps i l'hort són lluny d'aquí, i tots els dies vaig i vinc, contínuament...

—Tu no la necessitaràs més! —va assegurar l'Eic, amb una total convicció.

L'Isarn estava ja completament desconcertat. Es va quedar amb una cara de beneit, incapaç d'entendre res. L'Eic li ho va aclarir breument:

—Et dic que no la necessitaràs més, perquè tu també vindràs amb nosaltres.

Més confusió, encara.

—Jo he de venir amb vosaltres? I a on hauré d'anar, jo?

L'Eic, amb una ganyota de magnanimitat, va condescendir a explicar-se:

—Has de saber —va començar, amb un to altisonant— que el comte Ermengol ha manat de formar una host per a anar a combatre al país dels musulmans. I en una host no solament es necessiten guerrers, sinó també mulaters que menin les cavalleries que tragin en la impedimenta i les provisions que facin falta. Per tant, també s'ha manat que es busquin i triïn els homes que siguin aptes per a aquesta feina. I tu, que ets alt i fort, i que em sembles una mica espavilat, seràs un d'aquests mulaters.

L'Isarn començava a comprendre de què anava la cosa, i se n'esglaiava. Calia provar d'escapar-se'n, com fos.

—Però hi ha altres homes al poblat que segurament servirien millor que jo. Jo no he anat mai amb una host que anés a combatre, ni sabia com fer-ho.

—Ja els conec tots, els desgraciats cagacalces d'aquest poblat; no serien capaços de fer més de tres jornades seguides —va rebutjar l'Eic—. No, no, has de ser tu, i tu seràs!

No hi havia escapatòria. També ho devia creure així l'Ida, que sense que l'Eic se n'adonés, es posava les mans al cap amb desesperació.

L'Eic s'havia quedat quiet, mirant a terra, pensarós; semblava com si, de sobte, alguna idea li hagués vingut al magí. Tan bruscament com solia, s'adreçà de nou a l'Isarn:

—Tens alguna arma, tu? —li va preguntar— Vull dir una llança, alguna eina punxent, un arc, venables...

Sorprès novament, després d'una breu vacil·lació l'Isarn es va veure obligat a contestar:

—Un arc sí que el tinc —va confessar—. Només el faig servir a la tardor, quan miro de caçar alguna cria de senglar.

—Així que tens un arc... —va fer l'Eic, aparentment complagut— I també tindràs un bon grapat de fletxes, suposo.

—Sí, en tinc unes quantes —va confirmar l'Isarn.

—¿I a quina distància ets capaç d'encertar un senglar en moviment?

Nova vacil·lació. Finalment va dir:

—Potser a cinc vegades deu passes.

—Amb això ja en tindràs prou —va afirmar l'Eic.

—Prou per a què? —va preguntar l'Isarn, no sortint de la seva desorientació.

—Doncs per a poder-li clavar una fletxa al mig del pit a qualsevol enemic que vingui cap a tu amb intenció de matar-te.

—Sant Andreu, vulgues protegir-nos! —va implorar l'Ida, incapaç de contenir-se.

L'Eic es va girar, sorprès.

—Què hi fas tu, aquí? —la va esbrincar— Parlo al teu home, no amb tu!

—És que si va a la guerra, potser el mataran... —va justificar-se l'Ida, amb veu trencada.

L'humor de l'Eic era tan canviant com imprevisible. Deixant de banda la seva agressivitat, amb un to més calmat la va comminar:

—Vine cap aquí, que t'agradarà sentir el que li he de dir a l'escagarrinat del teu home.

L'Ida es va acostar, amb més por que goig; l'Amat la seguia, amagant-se darrere d'ella tant com podia. Quan els va tenir tots tres davant seu, l'Eic es va explicar:

—Com que saps manejar un arc com cal, el que faré serà incloure't a la meva colla de guerrers. Així podràs cobrar la gran paga que ens ha promès el comte, i no solament la de mulater; i a més, tindràs dret a tot el que puguis arrebregar en els saqueigs.

—Però hauré de combatre —es va lamentar l'Isarn, atemorit i molt estranyat per l'aparent generositat del propòsit.

—Jo preferiria que es quedés... —va insinuar l'Ida.

—Vols callar, tu, dona? —la va reganyar l'Eic, tornant de cop a un aspre tarannà— Us dono l'oportunitat que el teu home torni ric i no saps dir més que bestieses —I dirigint-se de nou a l'Isarn—: ¿I tu, cagarrina, que no saps que un home, ho vulgui o no ho vulgui, es veurà obligat a combatre un dia o un altre, més tard o més d'hora?

L'Isarn i l'Ida es van resignar. No era possible oposar-se a aquell home que deia complir ordres, no solament del vicari del castell, sinó del mateix comte Ermengol. Així que es van quedar quiets i muts, mentre l'Eic començava a dictar les seves instruccions:

—D'aquí a tres dies t'has de presentar al castell, i amb la mula. Com que hi haurà molta tropa congregada, m'hauràs de buscar. A la mula li poses el bast, la sàrria, o allò que et sembli més convenient per a carregar un gran fato. Tu porta l'arc i totes les fletxes que tinguis. I com que hauràs de caminar molts dies, i pel que veig —li va assenyalar els peus— les teves avarques són molt velles, n'hauràs de portar unes altres per quan s'acabin d'estropellar les que portes. De menjar, només porta'n per a dos dies; després vull suposar que ja ens en donaran, o mal aniríem.

Van tornar on havia quedat el cavall, i l'Eic va muntar de nou. El seu comiat va ser breu i amb una clara advertència:

—Ja ho saps: d'aquí a tres dies, al castell. Si no véns, et vindran a buscar.

Va fer girar el cavall, i se n'anà trotant. L'Isarn i l'Ida es van quedar palplantats, totalment abatuts. L'Amat se'ls mirava, esperant que diguessin o fessin alguna cosa. Finalment, el seu pare s'adonà de la torbació del noi i li manà:

—Vés amb l'Andreu i ajuda'l amb les ovelles. Au, véns!

Quan es van trobar sols, l'Ida va començar a plorar, desconsolada.

—Prou, deixa de plorar! —la va reganyar— La cosa no té remei, i no hi guanyarem res, plorant. El que cal és pensar què hem de fer, i com ho hem de fer.

Va empènyer l'Ida fins a fer-la seure al banc ras, i ell també s'hi va asseure, al seu costat.

—Deixa de plorar, ja! —la va exhortar novament.

L'Ida no se l'escoltava.

—Si te'n vas, què faré jo, tota sola? Els nois són encara molt petits. I si et maten i no tornes, encara serà molt pitjor...

A l'Isarn no li va agradar gens la suposició.

—No corris tant! —va protestar— No em donis per mort abans d'hora.

L'Ida es va assossegat una mica. I buscava solucions.

—Potser el que hauries de fer és fugir —va suggerir—. T'emportes la mula i t'amagues dintre el bosc, fins que els del castell hagin marxat.

—No diguis ximpleries! —la va contradir l'Isarn— Que no saps com són i com les gasten, aquella gent? Si s'enfaden —i s'enfadarien, segur—, són capaços de venir aquí, cremar la casa i malmetre tot el que puguin.

—Tu m'has dit —va seguir tossudament l'Ida, negant-se a no trobar una escapatòria— que hi ha lleis, i que els jutges les fan complir. També el pare Miquel, que sap que som uns creients fidels, ens defensaria d'una manera o altra.

—Tot això, potser sí quan no hi ha guerra —va argumentar l'Isarn—. Jo, la veritat, no sabia que hi hagués guerra amb ningú, però, pel que sembla, s'ha d'anar a guerrear contra no sé qui. I quan hi ha guerra, tot és diferent. El meu pare, que s'hi va trobar, m'ho havia explicat moltes vegades. Quan hi ha guerra, no hi ha lleis, ni jutges, ni res que valgui. El que es necessita per a la guerra, tant si són homes, com bèsties, com armes, com menjar, tot és abans que cap altra cosa. I com ha dit el senyor Eic, que jo hagi d'anar a la guerra menant una mula és un manament que ve del mateix comte Ermengol. I el pare Miquel, què vols que hi fes? Resar i encomanar-nos a Déu, això seria tot.

—Llavors, què podem fer? —va preguntar l'Ida, una vegada més.

L'Isarn rumiava i rumiava, buscant com evitar, o si més no minorar, les greus dificultats que la seva absència obligada comportaria per a la seva família.

—Els camps de dalt ja estan segats i les garbes ben guardades —va recordar—, però els de baix encara estan per segar. En aquests dos dies que em queden, crec que tindrè temps per a fer-ho, però no en tindrè per a batre i collir el gra.

De sobte se li va acudir una idea, que va exposar ràpidament:

—Penso que tu ets molt amiga de la Guisla; el seu home, en Ciriac, és un bon jan; ell podria acabar la feina quan jo sigui fora.

—Potser no ho voldrà fer, ja deu tenir prou feina amb la seva terra.

—Tu, aquesta mateixa tarda hauries d'anar a veure la Guisla, i li expliques el mal afer en què ens trobem. Segons vegis, jo, demà al vespre, aniré a parlar amb en Ciriac i li proposaré que acabi la feina que jo no pugui acabar. Li oferiré que es quedi una part del que reculli —va vacil·lar una mica abans de dir—: Potser una quarta part...

—Una quarta part? —va repetir l'Ida, exaltada— Em sembla molt, això!

—Doncs tu mira de guanyar-te la Guisla, i que sigui menys.

Quedaven moltes coses encara per a decidir com s'haurien de fer. L'Isarn les va anar enumerant, una a una:

—L'Andreu que tingui cura de les ovelles; ja sap on les ha de portar a pasturar; i que s'emporti sempre els dos gossos. El bou, sobretot, que no pasturi més avall del torrent, no fos cas que s'estimbés; l'Amat que el vigili. El porc i l'aviram és cosa teva. I l'hort, això sí que hi haureu de treballar tots tres.

Es va deturar, rebuscant en la memòria si es descuidava alguna cosa que caldria fer.

L'Ida li va recordar:

—Les avarques...

—Ah, sí, les avarques... —va recordar ell també— Aniré a veure en Guilabert, quasi sempre en té algunes de fetes —va moure el cap, dubitatiu—. No sé pas què li hauré de donar...

L'Ida seguia tan descoratjada i plorosa que l'Isarn va intentar conhortar-la, mostrant-se confiat:

—Les guerres sempre s'aturen abans de l'hivern. Quan jo torni, estic segur que tots tres us n'haureu sortit més que bé.

L'Ida no n'estava pas tan segura. Per això va invocar, amb tot el fervor de la seva fe:

—Que sant Andreu ens protegeixi a tots!